

МІСЦЕ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ В ПОЛІТИЦІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

В.В. Липчук, д.е.н., професор, Б.І. Шувар, к.е.н.
Львівський національний аграрний університет

Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції доведена світу завдяки високим її стандартам загалом, та органічної продукції зокрема. Прагнення України приєднатися до Європи та довести якість продукції до європейських стандартів потребує значних зусиль як на найвищому державному рівні, так і на місцевому. Незважаючи на те, що Україна є аграрною державою, стан аграрного сектору і сільських територій є далекими від європейського рівня. Дешева робоча сила та безмірне виснаження землі привели до погіршення стану природного середовища, знизилась якість людського капіталу та як наслідок посилились негативні тенденції розвитку сільських територій.

Щороку навантаження на навколишнє середовище зростає, особливо у сільському господарстві і лісівництві. Зроблено багато кроків на зустріч гармонізації існування людини та навколишнього середовища, зокрема введення в дію відповідних законодавчих актів, запровадження заохочувальних виплат, розроблено рекомендації та інше. Але все ж, у багатьох країнах цього було не достатньо щоб хоч якось покращити стан справ. Необхідність споживання послуг, пов'язаних із задоволенням потреб людини у перебуванні в безпечному для життя та здоров'я середовищі є очевидними. У зв'язку з цим все більшої популярності набирає тема розвитку екологічних послуг через політику розвитку сільських територій. Низка послуг стали популярними та успішно застосовуються в багатьох країнах. Це Скандинавські країни (найбільший досвід екологічних послуг), країни Середземного моря, держави Балтики.

Суть екологічних послуг в контексті політики розвитку сільських територій трактується як синонім «екологічних суспільних

благ». Екологічні послуги покликані попередити, усунути, мінімізувати взаємний шкідливий вплив людини і навколишнього середовища та поліпшити його стан [2]. Існують такі екологічні групи послуг:

- комплексні послуги – низка заходів, запроваджені європейським фондом розвитку сільських територій (EAFRD) та/або іншими фондами. Дані заходи включають в себе поєднання різних підходів для надання екологічних послуг в рамках програми розвитку сільських територій;

- колективні послуги (територіальні та інституційні) – заходи, що дозволяють управляти фермерам чи лісникам територією, більшою за ту, якою розпоряджаються агрохолдинги;

- громадські послуги – заходи, до яких залучені місцеві або регіональні особи або організації, що не працюють у сільському господарстві, а займаються розробкою, проектуванням та їх реалізацією (наприклад LEADER-підхід, суть якого полягає у розвиткові стратегій і здійсненні певних заходів саме на місцевому, а не загальнодержавному рівні за підтримки державних адміністрацій);

- комплексні (безпрограшні) послуги для досягнення одного результату через надання різних послуг. Їх метою є надання екологічних послуг, але результатом поряд з екологічним будуть соціальні і економічні наслідки. Наприклад, підвищення цінності продуктів харчування шляхом посилення маркетингу або удосконалення сільського туризму на ряду з наданням екологічних послуг;

- послуги, орієнтовані на результат. Наприклад, фермер сплачує за екологічний менеджмент тільки у тому випадку, коли управлінські рішення дають певні результати [3, С.11-20].

Такі послуги є необхідними у кожній державі, адже у світі відбуваються значні зміни в навколишньому середовищі, починаючи з глобальних змін клімату та біорізноманіття і закінчуючи проблемами зі споживанням води та якістю ґрунтів.

Без підтримки Спільної аграрної політики ЄС (CAP) та політики розвитку сільських територій ситуація може стати більш загрозливою. Європейський фонд розвитку сільських територій (European Agricultural Fund for Rural Development-EAFRD) та європейський фонд гарантій сільському господарству (European Agricultural Guarantee Fund-EAGF) є найбільшим джерелом фінансування цих програм та сприяє пошуку нових і переходу існуючих менеджерів до управління сільським господарством із залученням екологічних послуг у всіх державах-учасниках фонду.

Сумарний обсяг їх видатків становить близько 60 млрд євро щороку, 60 % з яких направляється на платежі, що не пов'язані з виробництвом, а 20 % – на заходи фінансування розвитку сільської місцевості, які належать до зеленої скриньки СОТ [1].

Враховуючи екологічні послуги, що надаються в Україні сьогодні, їх екологічні результати ще далекі від бажаних та запланованих державними програмами. У зв'язку з цим є необхідність у проведенні таких заходів:

- здійснення екологічного менеджменту на значно більших територіях ніж це було до тепер;
- удосконалення заходів та принципів розвитку сільських територій для покращення стану цих територій;
- залучення дорадницьких структур до тісної співпраці із землевласниками та іншими суб'єктами підприємницької діяльності;
- заохочення застосування нових методів господарювання, залучення господарств до агроекологічних програм;
- навчання спеціалістів, що беруть участь у програмі розвитку сільських територій для покращення результатів реалізації даних програми;
- покращення комунікацій та консультацій між відомствами, а також державними і іншими зацікавленими сторонами.

Головну роль у наданні екологічних послуг у сільських регіонах відіграватиме політика розвитку сільських територій. Завдяки їй є всі перспективи створення конкурентоспроможного сільського господарства в Україні; можливість сталого управління природними ресурсами; збалансованого розвитку сільських територій.

Формування ринку екологічних послуг приведе до господарювання на землях України у відповідності з екологічними стандартами та поступовим досягненням рівня європейських послуг, що є складовими принципами зрівноваженого розвитку сільського господарства. Це потребує приведення законодавчої бази в екологічній сфері у відповідність до європейської, створення матеріальних та економічних умов її ефективної реалізації, підвищення рівня екологічної свідомості громадян.

Література

1. Спільна аграрна політика Європейського Союзу: можливості та виклики для України. Аналітична доповідь. - [Електронний ресурс]. URL: www.niss.gov.ua.
2. Українська екологічна енциклопедія / [Р.С.Дяків, А.В. Бохан, І.Й. Рибич та ін.]; За ред. Р.Дяківна; Міжнар. екон. фундація,

Ин-т українознав. М-ва освіти і науки України. – 2-е вид. – К., 2006. – 807 с.

3. Delivery of Environmental Services - Final Report. - 2012. - [Електронний ресурс]. URL: enrd.ec.europa.eu.